

TEKSTYLNE OZDOBY SZYI U MĘŻCZYŹN

Bożena Wojciechowska

1. Dawno, dawno temu...

Ewolucja dotyczy nie tylko człowieka, ale również i krawata, który obecnie ozdabia nasz ubiór. Krawat w linii prostej wywodzi się od chusty, jaką nosili chińscy żołnierze za czasów pierwszego cesarza Qin Shih-huang-di (żył w latach 260-210 p.n.e.). Świat dowiedział się o tym dopiero w 1974r, kiedy to troje wieśniaków, przypadkowo podczas kopania studni odnalazło jedną z ośmiu tysięcy figur z wypalanej gliny - figur żołnierzy (rys1). Wykonana w naturalnej wielkości armia (nazwana Terakotową Armią), według wierzenia miała pomóc w uzyskaniu władzy przez cesarza w życiu pozagrobowym.

Rys.1 Terakotowe figury żołnierzy z grobowca chińskiego cesarza Qin Shi Huang Di.

2. Starożytność

Przez wiele lat sądzono, że pierwszymi, którzy nosili chusty byli rzymscy żołnierze. Wizerunek dwupółtysięcznej armii został uwieczniony na kolumnie Trajana, której powstanie datuje się na 113 rok n.e. Chusta wówczas pełniła przede wszystkim funkcję ochronną - przed wiatrem, zimnem i zawiązywali ją głównie żołnierze. Zwyczaj ten nie przyjął się jednak do powszechnego noszenia przez Rzymian, ponieważ uważali oni to za oznakę zniewieścienia lub słabego zdrowia. Skłonni byli jedynie do okrywania swego gardła, co najwyżej dłonią lub togą. Ten brak zainteresowania chustami czy też jakimikolwiek szalami wiązаныmi wokół szyi trwał aż do szesnastego wieku.

Rys.2 Rzymscy legionieści.

3. Wątek angielski

W Anglii za czasów panowania Henryka VIII nastąpiła moda na tasiemkę zawiązaną wokół kołnierzyka. Stopniowo tasiemka wyparta została przez mały skromny żabot, a ten z kolei przez białą dostojną krezę.

Rys.3 Stroje barokowe ozdobione żabotem.

Kreza , Kryza- [dawne niem. *Kröse* 'kołnierz koszuli'], rodzaj okrągłego kołnierza; marszczony lub plisowany, z cienkiej, białej tkaniny bądź koronki, usztywniony krochmalem albo na druczanych stelażach; noszony na wzór mody hiszp. do ubiorów kobiecych i męskich w 2. połowie XVI i na pocz. XVII w.; niewielkie k. przetrwały do dziś w lud. strojach kobiecych.

Rys.4 Kryza 1605r, Hiszpania.

Rys.5 Król Filip IV.

Golilla - kołnierz talerzowaty, gładki, sztywny, lniany, horyzontalnie umieszczony nad małym stojącym kołnierzykiem kaftana, charakterystyczny dla mody hiszpańskiej początku XVII wieku. Początkowo była to sztywna podkładka pod krezę, którą podtrzymywała. Pozostawiona po odrzuceniu krezy jako "samodzielna" ozdoba szyi. W sylwecie mężczyzny kołnierz taki odcinał głowę od reszty tułowia i był bardzo charakterystyczny dla manierystycznej, etykietalnej i teatralnej mody. Noszono go po krezie, a przed kołnierzem koronkowym. W Hiszpanii chodził w takim kołnierzu król Filip IV. Modny szczególnie od roku 1605 do 1630.

Koloretka - strojny kołnierzyk z koronki, z delikatnego płótna, z haftu, rodzaj kryzy. Ale zmiana tego trendu w modzie została zatrzymana dosyć drastycznie - ścięciem głowy prekursora tego elementu stroju - Karola I na skutek przegranej wojny domowej w 1649 roku.

Rys.6 Szeroki kołnierz i mankiety wykonane z koronki .barok Anglia XVII wiek.

zatrudnił on specjalnego „cravatiesa”, którego zadaniem było troszczyć się o jego krawaty. Nowa moda przedostała się wkrótce do Anglii i do części Europy. Krawat zaczął uchodzić za dodatek obowiązkowy w kręgu dżentelmenów, którzy nie pokazywali się „na salonach” bez wywiązanych pod szyją cravatiesów. Obowiązywała reguła: im bardziej udekorowana szyja, tym lepiej.

Rys.7 Ludwik XIV

Były one więc bardziej frywolne niż dzisiejsze. Wówczas też zaczęły spełniać bardziej funkcję ozdobną, a mniej ochronną.

5. W stronę krawata

Stopniowo chciano uprościć życie mężczyznom i chusty wiązane wokół szyi zaczęto zastępować fularem, którego nie trzeba było wiązać - wystarczyło zapiąć go na karku. Początkowo wykonywany był z białego muślinu, który potem zaczęto przyozdabiać dodatkowo. Bywał gładki lub drukowany we wzory. Zanim zaczęto go produkować w Europie (dobrą markę wyrobiły sobie fulary lionie), sprowadzany był z Dalekiego Wschodu. Z fularu sztyto chusteczki do nosa, damskie suknie i bluzki oraz chusteczki zawiązywane przez mężczyzn zamiast krawata,

które z czasem zaczęto identyfikować z tą nazwą.

W modzie męskiej podwójny fular nazwę „Ascot” zawdzięcza pewnemu gentlemanowi, który na wyścigi konne w Ascot przybył w szarym surducie, a pod szyją miał fantazyjnie wywiązaną jedwabną chustę. To wydarzenie w konserwatywnej Anglii zauważono, komentowano, a ostatecznie takie wiązanie weszło do kanonów mody męskiej. Ascot to podwójny fular, miękki jedwab pozwala na zawiązanie podwójnego węzła, którego dwa końce tuż pod węzłem można spiąć szpilą z perłą. Współcześnie Ascot używany jest do żakietu angielskiego ze sztuczkowymi spodniami, to niezwykle elegancki ślubny strój dla mężczyzny. Noszone były w XIX i XX wieku. Były elementem męskiego stroju nieformalnego. Obecnie uważane są za dodatek zbyt wyszukany.

4. Krawaty Chorwatów

W tym czasie w Europie trwa wojna trzydziestoletnia (1618-1648), podczas której historia krawata zatacza koło: walczą w niej chorwaccy żołnierze noszący chusty. Od nich nauczyli się je nosić również ich towarzysze broni - Francuzi. Uważa się powszechnie, że właśnie z tego okresu wywodzą się współczesne krawaty, które wówczas przybierały trochę dziwną dla nas dziś postać prostych pasów z koronki, muślinu lub batystu zakończonych tasiemką i owijanych wokół szyi, przy czym ich końce zwisały swobodnie.

Rok 1660- podczas obchodów zwycięstwa nad Turkami bohaterowie zostali przedstawieni władcy Francji Ludwikowi XIV, który słynął z przywiązywania wagi do tego, co się nosi.. Szyje chorwackich oficerów ozdobione były kolorowymi jedwabnymi chustami, na co władca Francji zwrócił uwagę. Doprowadziło to do takiej sytuacji, że

Rys.8 Fular - (od fr. *foulard*) – miękka, cienka tkanina jedwabna lub półjedwabiu o splotach: płóciennym, skośnym lub atlasowym.

Ale jego coraz zmyślniejsze formy i dziwaczne ozdoby sprawiły, że fular ozdobiony nawet deszczułką (sic!) stał się niewygodny, twardy i uciążliwy. Toteż powrócono do jego pierwotnego prostego wyglądu, zaczęto wiązać z przodu wykończając kokardką i zarzucono kolor biały na rzecz czarnego - trend ten utrzymał się przez długie lata. Ale ta prostota i skromność nie wszystkim się podobały, a już szczególnie młodym ludziom - wkrótce zaczęli oni nosić się bardzo bogato a i krawat zaczął przybierać nową bogatszą formę: ogromne kokardy-muszki wiązane wokół szyi trudno było nie zauważyć. Jeszcze dalej poszli dżentelmeni angielscy - ich strój także przeszedł z jakości w ilość - ogromne krawaty w postaci wielkich płacht materiału wiązano wokół szyi nawet kilka razy, a do tego nie zabrakło jeszcze oczywiście muszki.

Trend ten był już tak przesadzony, że o jakimkolwiek obrocie głowy nie mogło być mowy toteż panowie musieli cały czas patrzeć prosto przed siebie. Chęć uproszczenia i wygody spowodowała, że te ogromne płachty zamieniono na mniejsze chusty, które składano w wąski pas i wiązano w zwykły węzeł lub na kształt muszki. Elegancję kształtował sposób noszenia, wiązania a nie nadmiar przepychu.

Rys.9 Chusty wiązane wokół szyi początek XIX w.

W stronę prostoty i schludności i elegancji poszli następcy prekursora dandyzmu Georga Bryana Brummela, który postawił na biały, zawsze wykrochmalony skromny krawat, który miał się stać jego wizytówką. I odtąd to krawat stał się tą wizytówką dla każdego mężczyzny - ten trend w męskiej modzie utrzymał się aż do dziś. Cokolwiek by nie powiedzieć to właśnie krawat jest największą ozdobą męskiego ubioru. Może być urozmaicony sposobem wiązania, rodzajem materiału czy też wzorem. I to właśnie sposoby

wiązania stały się zmorą dla wielu mężczyzn stąd wzięła się duża popularność literatury je opisującej. Już w starożytności pojawiły się rysunki pokazujące jak wiązać noszone wówczas chusty. Potem wiek osiemnasty, dziewiętnasty również obfituje w tego rodzaju poradniki, które wskazywały po kilkadziesiąt sposobów na ładny węzeł, w jaki można wiązać krawaty.

7. Czasy współczesne

Na początku XX wieku pojawiło się zagrożenie dla tradycji w postaci krawatów wiązanych fabrycznie! Na szczęście prawdziwy elegancki nigdy sobie na coś takiego nie pozwoli - noszenie takiego krawata uważane jest za poważne wykroczenie towarzyskie! Stąd znikoma popularność tego rodzaju krawatów. Ale wiązanie krawatów we własnym zakresie wcale nie było łatwe - często źle zawiązany krawat się rozwiązywał lub węzeł obniżał się na wysokość brzucha najczęściej z winy złej technologii jego wykonania. Zapobiec temu miały wszelkiego rodzaju spinki i szpilki do krawatów - tu również chętnie podawano panom rady jak dobrać kolorystycznie szpilkę do koloru czy wzoru krawata. Ta zła technologia produkcji polegała na cięciu materiału wzdłuż włókien. Pewien nowojorczyk Jesse Langsdorf w 1926 roku dokonał nowatorskiej rzeczy w tej materii i zaczął szyć krawaty z materiału ciętego ukośnie, a nie wzdłuż włókien, do tego z trzech kawałków, co pozwoliło ujarzmić jego niesforność. Dzięki temu krawaty łatwo się wiązały, dobrze układały i nie rozwiązywały. I tak narodził się krawat współczesny.

Rys.10 Musznik męski.

Rys.11 Mucha męska.

MUCHA MĘSKA

W Polsce noszenie muchy zamiast krawatu jest postrzegane jako odrobina ekstrawagancji, ale w dobrym stylu.

JABOTY

Szkoci nie oszczędzają jedynie na elegancji. Szkocki jabot o przepięknym wzorze precyzyjnym wykonaniu stał się perłą wśród naszych produktów.

Rys.12 Przykład szkockiego żabotu.

Rys.13 Przykład krawatki.

KRAWATKI

Od kiedy forma stała się równa treści, a umiejętność wyróżnienia się zaletą - fulary święcą triumf na europejskich salonach.

Krawat jest niewątpliwie tym przyczółkiem męskiej fantazji, w którym każdy przyzwoity dżentelmen ma sposobność wyrażenia swej indywidualności. Może to zrobić albo poprzez wiązanie krawata, a według wyliczeń dwóch fizyków i zarazem krawatologów - Thomasa Finka i Yonga Mao - ma do dyspozycji aż 85 sposobów zawiązywania!, albo poprzez dobór koloru. A jest w czym wybierać!

8. Literatura

1. <http://historiamody.republika.pl/slownik.htm>
2. <http://www.krawat.pl/historia.html>
3. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Krawat>
4. http://www.elegancki.pl/go/_files/?file=contact.html